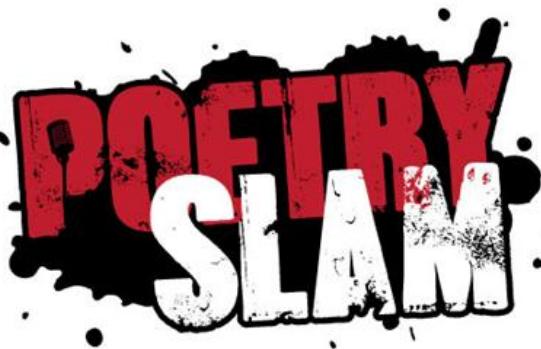

Nastanak i razvoj slem scene u svetu i slem u Srbiji

Autor: Milan Mijatovi?

Objavljeno za slovena?ki sajt: www.poiesis.si

Objavljeno u zborniku poezije TEBI U LICE

Objavljeno u ?asopisu Bosanska Vila

* Za potrebe sajta Slam Studio, prilog je dopunjen novim podacima.

Slem je revolucionaran po na?inu na koji se izvodi poezija. Slem je poetski performans! Performativno izvo?enje poezije je ono su?tinski va?no ?to razlikuje slem nastup od dosadnih akademskih ?itanja poezije.¹ Ne postoji pesma koju iskusan slemer ne mo?e izvesti u formi slem performansa. Ne postoje pesme koje se posebno pi?u za slem nastup i one koje pi?u pesnici koji nisu slemeri. Slem nije revolucija u na?inu na koji se pi?e poezija, ve? u na?inu na koji se izvodi poezija. Svaka pesma mo?e da se izvede kao slem!

1 „Prvobitni cilj mi je bio da privu?em publiku za poeziju kao umetnost usmenog izra?avanja. Ranih osamdesetih, ?ak i najobjavljeniji ?ika?ki pesnici (a verovatno i pesnici ?irom SAD-a), imali su malo ili nimalo publike kada bi javno ?itali poeziju. Ono malo ljudi ?to je dolazilo na ta ?itanja bi obi?no bili visoko stru?na publika. ?ira publika je gledala na ?itanja poezije sa prezicom. Znao sam da je prezir publike prema tim ?itanjima posledica na?ina na koji su bila izvo?ena: jednim be?ivotnim monotonim glasom bez ikakve brige za strukturu, ritam i tempo samog izvo?enja ? oni bi i?li logikom da su re?i jedino bitne, pa bi pesnici jednostavno deklamovali mumlaju?i svojim prijateljima sve vreme se pitaju?i za?to niko drugi ne dolazi da ih ?uje. Slem je to promenio iz korena“ (**Smith, 2003, str. 117**).

Performans, publika i zajednica su sveto trostvo slema. Zajednica (sabornost) nastaje u susretu izme?u slemera na sceni i publike (**Smith, 2003**). Zanimljivi ljudi stvaraju magiju u nekom mra?nom no?nom klubu u kome odzvanja dobra muzika u predahu izme?u nastupa nekog zanimljivog pesnika ili pesnikinje.

Jedan ?ovek sa vizijom je rekao da pesnici treba da rade zajedno. Da ne budu sebi?ni i da ne pumpaju svoj ego, nego da rade timski na kreiranju jednog pesni?kog glasa koji u sebi nosi mno?ivo razli?iti stilova. Kao uigrani tim muzi?ara na sceni. Pravilno je uo?io da svaki d?ez muzi?ar u grupi svira druga?iji instrument. Ono ?to je ?eleo i na ?emu je radio svih ovih godina je da svaki pesnik u timu bude druga?iji instrument. Da na?e telo i glas budu instrument na sceni i da sara?uju sa drugim instrumentima (telima i glasovima) u stvaranju poetike koja prevazilazi pesnika pojedinca. Tako je nastao *Team Slam*, a to je koren pesni?ke slem scene u ?ikagu. ?ovek sa vizijom bio je Marc Kelly Smith.

Korene slem scene treba tra?iti u timskom slemu i u potrebi da pesnici sara?uju na sceni. Pesnici su tu zbog publike, ali su usmereni

i jedni na druge u tra?enju jedinstvenog poetskog glasa.

Po?eci slem scene vezuju se za *The Uptown Poetry Slam* doga?aje u Green Mill-u, koje su organizovali Ron Gillette, Joe Roarty i Marc Smith, u novembru 1984. godine. *The Uptown Poetry Slam* doga?aji proiza?li su iz *Monday Night Poetry Reading* (?itanja poezije ponedeljkom uve?e) i Open mic (otvoreni mikrofon) ve?eri u Get Me High Lounge-u u ?ikagu (**Smith, 2003**).

Marc Kelly Smith je 1985. godine osnovao *Chicago Poetry Ensemble*, koji su ?inili Mike Barret, Rob Van Tyle, Jean Howard, Anna Brown, Karen Nystrom, Dave Cooper, John Sheehan i Marc. Tako po?inje odr?avanje prvih grupnih slemova u Get Me High klubu i drugim klubovima u ?ikagu. Ovi doga?aji ubrzo prerastaju male klubove. Javlja se potreba za ve?im prostorom. Kada je Dave Jemilo postao vlasnik The Green Mill-a, prole?a 1986, Marc ga je ubedio da mu da dozvoli za odr?avanje poetskih slem kabarea nedeljom. *The Chicago Poetry Ensemble* je imao nekoliko nastupa i u Dejvovom drugom klubu (*The Deja Vu*). Prvi slem nastup odr?an je 20. jula 1986. godine. Nije bio takmi?arskog karaktera. Na ovom nastupu do izra?aja je do?lo mno?tu razli?itih stilova koje je Marc Smith osmislio, a *Chicago Poetry Ensemble* izveo. Pesni?ki gosti te ve?eri bili su Bob Rudnick i Mary Jo Marchnight. Po?elo je sa open mic-om, upadima iz publike i muzi?kim numerama. Prema re?ima Marc Smith-a: „*To je bila neka vrsta organizovanog haosa ? jedna vo?nja od tri sata naizgled anarhije, koja je zapravo bila isplanirana*” (**Smith, 2003**).

Marc (2003) zapa?da su pesnici (slemeri) bili predmet poruge kada bi „izvodili? svoju poeziju na sceni. Kriti?ari su tvrdili da to pojeftinjuje pesni?ku umetnost. Marc i njegovi prijatelji nisu tome pridavali nikakav zna?aj. Ubrzo su privukli veliku publiku i time jo? vi?e iznervirali i zapanjili kriti?are.[2](#)

2 „Kad pogledam na tih ?esnaest godina slema i dalje ho?u da verujem da on pru?a mogu?nost autsajderima i po?etnicima da krenu i da je otvoren za sve tipove ljudi. Da predstavlja neku vrstu foruma (mesta okupljanja) za performere gde mogu da se razvijaju i iska?u svoju kreativnost. On je pokazivao i dalje pokazuje da je spoj performansa i poezije odli?na stvar koja vra?a strast u umetnost poezije koja je postala previ?e elitisti?ka intelektualna ve?ba i ni?ta vi?e“ (Smith, 2003).

Takmi?arski momenat je, kako Marc isti?e, od drugorazrednog zna?aja za slem scenu.[3](#)

3 „Idea da ubacim takmi?enje do?la je kasnije, bio je to jednostavan na?in da popunim poslednjih pola sata vremena. Nastupi na?e pesni?ke dru?ine bili su relativno kratki i nije bilo mogu?e da svake nedelje dolazimo sa novim pesmama i ske?evima. Tako sam jedne ve?eri poku?ao sa takmi?enjem i bilo je pun pogodak, svi, ?ak i oni notorni pijanci, su pomno pratili. Mogao si da ?uje? kad neko trepne kolika je bila pa?nja. Sve smo ponovili naredne nedelje i od tada pa sve do sada. Takmi?enje prirodno nosi u sebi momenat dramskog uzbudljivosti i odli?an je na?in da se zavr?i ve?e. Do dana dana?njeg najve?i broj nas u ?ikagu ne gleda na ova takmi?enja sa preteranom ozbiljno?u ve?e? kao na ne?to ?to doprinosi ve?oj zabavi i uzbudljivoj ve?eri, dok oni koji ih preozbiljno shvate naj?e?e bivaju predmet ?ale“ (Smith, 2003).

Va?ni su umetni?ki nastupi u kojima publika mo?e da u?iva, kao i afirmacija razli?itih stilova. Slem podrazumeva veliki broj razli?itih na?ina izvo?enja pesme. Marc je uveo takmi?enje da bi ?itava stvar postala zanimljivija. Desilo se ?udo! Publika je po?ela da navija i da se aktivno uklju?uje u nastupe slemera i slemerki.[4](#)

4 „Slem je omogu?io obi?nim ljudima da se strastveno uklju?e i pove?u sa umetno?u i performansom, sa re?ima i idejama, sa ljudima koji izgovaraju re?i i onima koji dolaze da bi ih ?uli. On ljudima nudi i pru?a cilj i pravac i izaziva ih da se preispituju, da rizikuju, da upoznaju druge ljudе i ideje pored kojih bi obi?no samo pro?li“ (**Smith, 2003, str. 120**).

Ograni?enje od tri do ?etiri minuta za pojedinu?ni nastup doprinelo je da niko ne bude previ?e dominantan i ne zauzme scenu samo za sebe. Ostala ograni?enja, kao ?to su zabrana muzike i rekvizita tokom nastupa, doprinela su da slemeri vi?e rade na usavr?avanju svojih izvo?akih sposobnosti i na osmi?ljavanju svojih nastupa, te da pa?nja publike bude usmerena na pesnike, a ne na pomo?na sredstva koja odvla?e pa?nju od performera na sceni (**Smith, 2003**).

Slem scena u Srbiji

U zemlje koje su nekada bile u sastavu Jugoslavije slem je doneo nema?ki pesnik Vivald Koslovski (Wehwalt Koslovsky). Prva tri slem takmi?enja u Beogradu su odr?ana 2002. i 2003. godine u Domu omladine, te 2004. godine u Studentskom kulturnom centru. Pre Beograda, Vivald je u Zagrebu okupio zainteresovane pesnike i time osnovao slem scenu u Hrvatskoj. Pored Beograda i Zagreba, Vivald je organizovao i slem takmi?enja u Sarajevu (**Dragosavac, 2002**).

U decembru 2002. godine organizovano je prvo slem takmi?enje u Beogradu, u Domu omladine. Voditelj je bio Vivald Koslovski. Nastupali su gosti iz inostranstva, ?estoro Zagrep?ana i dva ?vajcarca, kao i petoro slemera iz Srbije. Najbolje su prolazile teme iz obi?nog ?ivota i slobodniji nastupi na sceni. Najve?e odobravanje publike dobili su Zagrep?ani Mario Kova? i Janko Mesi?, a pored njih i Smederevac Ivan Tobi? (Tobi? Tobi? idol mladih) (**Dragosavac, 2002**).

Slede?e takmi?anje odr?ano je u Domu omladine Beograda 2003. godine, a 2004. godine je odr?ano slem takmi?enje u Studentskom kulturnom centru Beograda, koje se zavr?ilo masovnom tu?om (**Kosmogina, 2017**). Potom dolazi do neprirodnog prekida i diskontinuiteta u razvoju slem scene u Srbiji sve do 2008. godine. Iako bi se mogli izdvojiti individualni slem nastupi, sistemski se nije radilo na razvoju slem scene u ovom vremenskom vakuumu.

U okviru Tre?eg novosadskog knji?evnog festivala, 2008. godine organizovano je prvi put dvodnevno takmi?enje u slem poeziji za teritoriju Srbije (**Anon., 2008**). Od 2008. godine do 2016. godine Dru?vo knji?evnika Vojvodine je u okviru Me?unarodnog novosadskog knji?evnog festivala organizovalo takmi?enje za najboljeg slem pesnika Srbije u kafeu Bistro, u Novom Sadu. Ova takmi?enja su profilisala nove mlade slemere i slemerke u Srbiji od kojih bih izdvojio Slobodana Ocokolji?a iz ?a?ka, Simonida Banjeglav iz Beograda, te Marjana Todorovi?a Maksu i Gorana ?ivkovi?a Gorkog iz Ni?a. Zna?enje takmi?enja odr?anog 2016. godine je i u tome ?to je tada, po prvi put, pesnikinja postala slem ?ampion Srbije. Bila je to slemerka sa Poezina, Simonida Banjeglav.

Veoma va?na odrednica u ja?anju slem scene u Srbiji je pesni?ki mese?ni doga?aj *Pesni?enje* popularno nazvan *trening aktivne poezije*. *Pesni?enje* je organizovano od strane umetni?kog kolektiva ?kart, a kao doga?aj je istinski za?ivelj i postalo popularno u kulturnom centru REX, u periodu izme?u 2008. i 2013. godine. Recitovanje, horsko pevanje, kantautorska muzika, poezija u rimama ili slobodnom stihu, sve su to forme koje su bile zastupljene na mese?nim doga?ajima *Pesni?enje* (**Komar?evi?, 2014**). U okviru odr?avanja *Pesni?enje*, u REX-u je 2010. godine organizovana slem radionica od strane dramske spisateljice Milene Bogavac, koja je pesnicima i pesnikinjama omogu?avala da kroz razli?ite metode usavr?e svoje izvo?a?ke i stvarala?ke sposobnosti. Tom prilikom je nastao dokumentarni film *Slem u re?iji Danila Be?kovi?a*, u kojem se kroz pri?u o radionicici i njenim polaznicima ispituje slem poetski izraz kao vrsta socijalno-anga?ovanog poetskog performansa, ali i fenomen popularnosti slema (**Anon., 2013**).

U Novom Sadu 2010. godine nastaje zanimljiv doga?aj *Poezija u ku?i*, u kulturnom centru CK13, po ugledu na *Pesni?enje* u REX-u. *Poeziju u ku?i* su u razli?itim periodima ure?ivali Jelena An?elovski, Ema Stefanovska, Maja Solar, Ozren Lazi? i ?olt Polgar. Doga?aj se gasi 2012. godine (**Anon., 2012**).

Inspirisan srodnim poetskim doga?ajima *Pesni?enjem*, *Poezin Party* klabingom i *Poezijom u ku?i*, novosadski pesnik Nikola Oravec, u saradnji sa Bojanom Samsonom, 2012. godine kreira doga?aj *Poetarijum* koji se veoma uspe?no realizuje jednom mese?no po raznim klubovima i mestima u Novom Sadu.

Pesni?ki pokret i organizacija Poezin

POEZIN

Sredinom 2009. godine, pesnici okupljeni oko pokreta Poezin zapo?inju svoje mese?ne doga?aje u kultnom klubu Akademija, u Beogradu. Do 2018. godine, promenili su 26 no?nih klubova i odr?ali preko 100 mese?nih doga?aja poezije, koji u skladu sa duhom no?nog ?ivota Beograda nose naziv *Poezin Party*. Pokret Poezin 2011. godine postaje udru?enje gra?ana. Okosnicu organizacije Poezin ?ine pesnici Sini?a Stojanovi? i Milan Mijatovi?, kao i grafi?ka dizajnerka Dragana Nikoli?. Pi?u se projekti i organizuju takmi?arski slem festivali. Pobednici slem festivala svake godine se ?alju na inostrana slem takmi?enja, i to naj?e??e na *Slem ?ampionat Evrope*, koji se svake godine odr?ava u drugoj evropskoj dr?avi. Pored toga, ostvarena je uspe?na i kreativna saradnja sa uglo?enim dru?tvenim grupama, u prvom redu sa gluvima.

Tim okupljen oko Poezina veoma dr?i do polne ravnote?e i podstic?e ?ene da se bave slemom i da nastupaju pred publikom. Organizovali su vi?e grupnih i pojedina?nih ?enskih slem performansa po klubovima u Beogradu. Tim Poezina je, kao poseban web projekat, pokrenuo sajt *Slam Studio* (www.slamstudio.org). Na ovom sajtu se nalaze svi uspe?no realizovani projekti, gostovanja,

slem radionice, pdf arhiva i video arhiva. Zainteresovani posetioци i ljubitelji slema tu mogu pogledati preko 200 snimljenih video nastupa slemera i slemerki, a tako?e skinuti stru?nu literaturu (pdf arhivu) o slemu.

Slem radionice Poezina

Prilikom prou?avanja standardnih slem radionica, tim Poezina zapazio je da one podse?aju na radionice pisanja, budu?i da se na njima pisanje poezije postavlja kao polazna osnova. Tim Poezina odlu?uje da ide obrnutim putem. Polazna ta?ka postaju ve?be nastale na pozori?noj radionici. Takvim se ve?bama osloba?a energija slem performera, a tekst pesme je samo sredstvo koje se koristi tokom izvo?enja ve?bi i pri tom se ne analizira. Ovakav tip slem radionica nastaje saradnjom organizacije Poezin i antropolo?kog pozori?ta Plavo pozori?te. Radionice se zasnivaju na prilago?enim ve?bama koje koriste pozori?ni performeri. Ve?be su zasnovane na tehnikama koje je razvio poljski pozori?ni reditelj Je?i Grotovski u okviru *Siroma?nog pozori?ta*, a koje imaju za cilj kako usavr?avanje izvo?a?kih sposobnosti performera, tako i osloba?anje i usmeravanje energije izvo?a?a. Radionice su vodili reditelj i glumci Plavog pozori?ta. Ve?be koje koriste pozori?ni performeri, preoblikovane su za potrebe slem performera. Tokom radionica, nastalo je dvadesetak veoma efikasnih ve?bi koje ja?aju potencijale i osloba?aju kreativnost slem performera.

Slemeri sa Poezina su u?estvovali i na slem radionicama koje je vodio otac slem pokreta Marc Kelly Smith. Takve radionice su odr?ane 2018. godine u Celju, u Ljubljani i u Budimpe?ti, u Ma?arskoj.

Kori??ena literatura:

Smith. So What M. (2003). *About Slam Poetry, The Spoken World Revolution (slam, hip hop & the poetry of a new generation)*. Sa engleskog jezika preveo ?or?e ?or?evi?. Naperville, Illinois: Sourcebooks.

Internet izvor[i]

Anon. (2008, 15. avgust). Tre?i novosadski knji?evni festival. Preuzeto sa:

https://www.b92.net/kultura/vesti.php?nav_category=272&yyyy=2008&mm=08&dd=15&nav_id=313642

Anon. (2013.4. mart). *Premijera filma Slem*. Preuzeto sa: <http://dobaneginosti.blogspot.com/2013/03/premijera-filma-slem.html>
CK13 Omladinski centar (2012). POEZIJA U KU?I, 18. poslednji put u CK13 + Promocija ?asopisa Sympozion [Internet] Dostupno na: http://ck13.org/?tribe_events=poezija-u-kuci-18-poslednji-put-u-ck13 [pristupljeno 5. januar 2019].

Dragosavac. P. (2002, 14.decembar). *Impresije posle prve ve?eri slem poezije u Beogradu*. Preuzeto sa:

<http://arhiva.glas-javnosti.rs/arhiva/2002/12/14/srpski/R02121301.shtml>

Komar?evi?, D. (2014, 1. januar/sije?anj). *Maratonska zavr?nica Pesni?enja*. Preuzeto sa:

<https://www.slobodnaevropa.org/a/maratonska-zavrsnica-pesnicenja/25217681.html>

Kosmogina, B. (2017, 4. septembra). *Kako se ra?ao slem u Srbiji. Otrgnuto zaboravu ili prve slem inicijative u Beogradu*. Preuzeto sa: <http://www.slamstudio.org/2017/09/04/kako-se-radjao-slem-u-srbiji/>